

1. SATAKUNNAN MAAKUNTASUUNNITELMA 2050

Satakunnan maakuntahallitus päätti 3.6.2019 käynnistää uuden maakuntasuunnitelman valmistelutyön. Uuden maakuntasuunnitelman tavoitevuodeksi asetettiin 2050. Maakuntasuunnitelman laadintaa tuettiin tammi-toukokuussa 2020 skenaariotyöllä, jonka tarkoituksena on ollut hahmottaa maakunnalle useita mahdollisia tulevaisuuksia sekä tapahtumien kulku nykyhetkestä kohti näitä tulevaisuuskuvia.

Skenaariotyöskentely toteutettiin laajassa yhteistyössä maakunnan eri toimijoiden kesken Satakuntaliiton johdolla. Maakuntasuunnitelmatyössä laadittujen skenaarioiden pohjalta voidaan tehdä varautumissuunnitelmia eri tilanteiden varalle sekä löytää maakuntasuunnitelmaan sellaisia välttämättömiä toimenpiteitä, joita Satakunnassa tulisi tehdä toteutuipa mikä tahansa tulevaisuus. Yhteinen suunnitteluprosessi ja sen kautta luotu yhteinen näkemys on vähintään yhtä tärkeä kuin itse varsinainen tuotos.

Satakunnan toivotut tulevaisuuskuvat 2050 pohjautuvat maakuntasuunnitelmatyössä laadittuihin skenaarioihin. Tulevaisuuskuvan mukaisesti Satakunta on vuonna 2050 elinvoimainen, energinen ja uudistuva maakunta, hyvinvoiva ja vetovoimainen maakunta sekä vastuullinen ja osaava maakunta.

2.1. Satakunnan maakuntasuunnitelman skenaarioprosessi – viisi skenaariota 2050

Maakuntasuunnitelman laadintaa tuettiin skenaariotyöllä, jonka tarkoituksena on ollut hahmottaa maakunnalle useita mahdollisia tulevaisuuksia sekä tapahtumien kulku nykyhetkestä kohti näitä tulevaisuuskuvia. Skenaariotyön fasilitoinnista ja raportoinnista vastasivat Aluekehittämisen konsulttitoimisto MDI ja FuturesGarden.

Skenaariotyöskentelyssä on keskeistä myös parantaa osallistujien kykyä ymmärtää ajankohtaisia ilmiöitä ja niiden vaihtoehtoisia kehityskulkuja. Laadittujen skenaarioiden pohjalta voidaan tehdä varautumissuunnitelmia eri tilanteiden varalle sekä löytää maakuntasuunnitelmaan sellaisia välttämättömiä toimenpiteitä, joita Satakunnassa tulisi tehdä toteutuipa mikä tahansa tulevaisuus. Yhteinen suunnitteluprosessi ja sen kautta luotu yhteinen näkemys on vähintään yhtä tärkeä kuin itse varsinainen tuotos. Tämän vuoksi skenaariotyöskentely toteutettiin laajassa yhteistyössä maakunnan eri toimijoiden kesken Satakuntaliiton johdolla.

Myös tämän työn toteutukseen vaikutti vahvasti keväällä 2020 alkanut COVID-19-pandemia. Se haastoi paitsi työskentelytapoja myös pohtimaan uudelleen jo laadittuja skenaarioluonnoksia. Samalla se alleviivasi sitä, että tulevaisuustyössä on syytä pohtia myös niitä ilmiöitä, jotka tuntuvat tällä hetkellä epätodennäköisiltä ja kaukaisilta. Samoin on pohdittava myös niitä vaihtoehtoja, jotka tuntuvat ikäviltä ja joiden ei haluaisi toteutuvan. Erilaisia, myös epämieluisia, tulevaisuuksia pohtimalla voidaan kartoittaa monipuolisesti niitä toimenpiteitä, joilla voidaan varautua ja vahvistaa Satakunnan menestymistä.

Skenaariotyöskentelyyn osallistui yhteensä noin 120 henkilöä. Osallistujat edustivat monipuolisesti maakunnan eri toimijoita, kuten satakuntalaisia kuntia, koulutusorganisaatioita ja järjestöjä. Koronasta johtuen viimeiset työpajat ja ydinryhmän tapaamiset toteutettiin virtuaalisesti. Osallistujat kutsuttiin mukaan myös yhteiselle verkkotyöskentelyn alustalle Howspaceen, jossa oli mahdollisuus kommentoida, täydentää, äänestää ja keskustella luonnoksista tapaamisten välillä. Yksilö- ja ryhmähaastatteluina

haastateltiin 47 satakuntalaista tai Satakunnasta kotoisin olevaa henkilöä. Haastateltavat olivat yrittäjiä, Satakunta-taustaisia yhteiskunnallisia vaikuttajia, järjestöjen edustajia, julkishallinnon edustajia, asukkaita, opiskelijoita ja nuorisovaltuutettuja. Maantieteellisesti haastatellut olivat eri puolilta Satakuntaa, osa asuu nykyisin pääkaupunkiseudulla. Yhteenveto haastatteluiden havainnosta on koottu erilliseksi dokumentiksi.

Skenaarioiden laatiminen perustui tulevaisuustaulukko-menetelmään. Menetelmällä tunnistettiin Satakunnan tulevaisuuden kannalta keskeiset muuttujat ja niiden mahdolliset toteutumavaihtoehdot tulevaisuudessa. Muuttujien tunnistamisessa käytettiin apuna PESTE-analyysiä, jolla hahmotettiin tarkasteltavat poliittiset, taloudelliset, sosiaaliset, teknologiset ja ekologiset tekijät. Muuttujia tunnistettiin tausta-aineistojen pohjalta ja ne käytiin läpi yhteisessä työpajassa. Muuttujat jakautuivat karkeasti seuraaviin teemoihin:

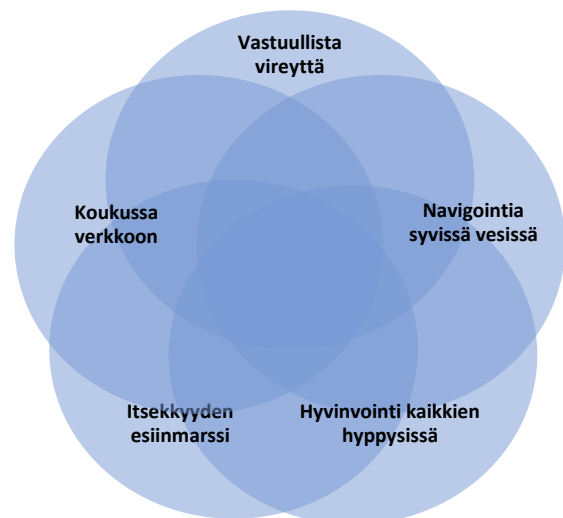
- yhteistyö, yhteisöllisyys, vastuullisuus ja sopeutuminen
- talous, teollisuus, alkutuotanto ja yrittäjyys
- väestö, muuttoliike ja monipaikkaisuus
- koulutus
- turvallisuus, kulttuuri ja sosiaalinen pääoma
- digitalisaatio, logistiikkaratkaisut, väyläverkon kunto ja saavutettavuus
- ympäristön tila, luonnon monimuotoisuus, puhdas vesi ja yhdyskuntarakenne

Viisi vaihtoehtoista tulevaisuutta Satakunnassa 2050

Tulevaisuustaulukon sekä skenaarioprosessin perusteella hahmotettiin Satakunnalle viisi erilaista skenaariovaihtoehtoa (kuva 7).

Minkään skenaarion ei oleteta toteutuvan sellaisenaan, vaan tulevaisuus voi olla jonkinasteinen yhdistelmä eri skenaarioita. Skenaariot auttavat meitä kuitenkin hahmottamaan eri tulevaisuuden vaihtoehtoja ja parhaimmillaan helpottamaan tulevaisuuteen varautumista.

Kuva 7: Skenaariotyössä hahmottuneet viisi vaihtoehtoista tulevaisuutta Satakunnassa 2050

Vastuullista vireyttä

Satakunnassa on vahvoja kuntarajat ylittäviä elinvoimaisia asumisen, yrittämisen ja oppimisen yhteisöjä. Eri intressiryhmien väliset konfliktit on onnistuttu torjumaan lisäämällä yhteiskunnallisen vuorovaikutuksen areenoita aina paikallisyhteisöistä kansalliselle tasolle. Vastuullisuus on aidosti läpileikkaava teema kaikessa toiminnassa. Yritykset on sitoutettu puhtaaseen teknologiaan ja vastuullisen työllisyyden ohjelmiin. Vahvat panostukset koulutukseen, kehitykseen ja tutkimukseen ovat tuottaneet tulosta. Luonnon monimuotoisuuden heikkeneminen on pysähtynyt, ja Satakunta on hiilineutraali maakunta. Kiertotalouden hyödyt ovat täysimittaisesti käytössä, ja maatalouden rehevöittävät päästöt ovat historiaa. Tässä tilanteessa keskeiset toimijat ovat lisänneet aktiivisuuttaan asemanseutuja kohtaan.

Navigointia syvissä vesissä

Satakunnan maakunta on väestöltään pienentynyt merkittävästi vuoteen 2050 mennessä. Väestön supistumisesta ja aluetalouden (ml. kuntatalous, elinkeinot) ongelmista on muodostunut itseään ruokkiva kierre. Alueella toimivista yrityksistä vain osa on pysynyt mukana kiristyvillä maailmanmarkkinoilla. Maa-seutu vaikuttaa autioituneen lopullisesti, ja väestö on tiivistynyt muutamiin isoihin keskuksiin. Isot rakenteelliset muutokset ovat pakottaneet etsimään uusia toimintatapoja ja ratkaisuja, mutta sopeutuminen on ollut vaikeaa. Kilpailu vähenevistä resursseista on johtanut poteroitumiseen, ja omista eduista pidetään tiukasti kiinni. Ääriajattelu on vakiinnuttanut paikkansa niin puoluepolitiikassa kuin keskenään kilpailevissa kansanliikkeissäkin. "Se, joka huutaa kovimmin, on oikeassa" ohjaa yhteiskunnallista toimintaa.

Hyvinvointi kaikkien hyppysissä

Hyvinvointi ja sitä edistävät toimintamallit ovat nousseet ihmisten arkipäivän valintoja määrittäviksi tekijöiksi. Hyvinvoinnin merkitys on koko yhteiskuntaa läpileikkaavaa teema, joka näkyy niin vastuullisuuteen ja kestävään toimintaan pyrkivässä yritysmaailmassa, teknologian kehityksessä ja ihmisten vapaa-ajan valinnoissa. Kulttuuria ja itseilmaisua arvostetaan hyvinvoinnin lähteenä. Omasta fyysisestä ja henkisestä hyvinvoinnista pidetään huolta, ja siihen myös kannustetaan yhteiskunnan taholta. Myös yhteisöllisyyden merkitys yhteiskunnallisen hyvinvoinnin tukijalkana on tunnistettu.

Itsekkyden esiinmarssi

Kaiken toiminnan lähtökohtana on oman edun tavoittelu ja nopea hyötyminen. Ihmisten ja organisaatioiden keskinäinen yhteistyö on vähentynyt. Julkiset palvelut, avoimuus ja vastuullisuus ovat vähentyneet. Eriarvoisuus ja turvattomuus ovat lisääntyneet. Yksilöllisesti räätälöidyt tuotteet ja palvelut menestyvät. Ympäristön tila on heikentynyt. Teknologia on muokannut ja korvannut ihmiskontakteja, liikkumista, vapaa-aikaa ja muita elämän osa-alueita.

Koukussa verkkoon

Teknologinen kehitys on mahdollistanut arkipäiväisen elämän siirtymisen virtuaalitodellisuuteen. Virtuaalisuus on arkisen kanssakäymisen sekä kuluttamisen perusta. Erilaiset teknologiset ratkaisut ovat mahdollistaneet uudenlaiset hoitomuodot ja ratkaisumallit ihmisten terveyteen ja ympäristönsuojeluun liittyvien kysymysten hoitamisessa. Hyvinvoiva luonnonympäristö on todellinen vetovoimatekijä. Automatisaatio, robotisaatio ja tekoälyllistyminen ovat muuttaneet myös työelämää paitsi hävittämällä vanhoja ammatteja myös synnyttämällä uusia.

Jokaisen skenaarion kohdalla kuvattiin myös arkielämää kahden perheen kautta ja tunnistettiin muutosilmiöitä, jotka vievät tätä skenaariota eteenpäin. Lopuksi pohdittiin, mihin kunkin skenaarion toteutuessa pitäisi varautua: millä toimenpiteillä edistetään skenaariossa olevien hyvien asioiden toteutumista ja millä voidaan estää negatiivista kehityskulkua. Samalla tunnistettiin skenaarioista riippumattomia toimenpiteitä, joita Satakunnassa olisi joka tapauksessa syytä tehdä.

Skenaariosta riippumattomat toimenpiteet

Skenaariosta riippumattomat toimenpiteet ovat toimia, joihin Satakunnassa tulee varautua ja asiat, joita joka tapauksessa olisi syytä edistää riippumatta siitä, millaiset kehityskulut alkavat toteutua. Näitä välttämättömiä toimenpiteitä on tunnistettu kuvattujen skenaarioiden pohjalta. Kaikissa teemoissa huomioidaan läpileikkaavina näkökulmina vastuullisuus, digitaalisuus ja ilmastonmuutoksen hillintä sekä siihen sopeutuminen.

Skenaariotyössä tunnistetut, Satakunnalle tärkeät, joka tapauksessa edistettävät teemat ovat elinkeinoelämä ja yrittäjyys, koulutus, osaaminen ja jatkuva oppiminen, ympäristö ja resurssiviisaus, sujuva arki ja elämä: asuminen, palvelut, hyvinvointi, saavutettavuus: liikenne, digi, sosiaalinen sekä kulttuuri voimavarana: satakuntalaisuus, tapahtumat, taide. Teemojen sisältöä on kuvattu tiiviisti kuvassa 8.

Skenaarioista riippumattomat toimenpiteet sekä läpileikkaavat näkökulmat on huomioitu myös Satakunnan maakuntaohjelman 2022-2025 laadinnassa.

Elinkeinoelämä ja yrittäjyys

- Kehittyvä elinkeinoelämä ja vireä yrittäjyys takaavat elinvoimaisen Satakunnan.
- Teollisuustyöpaikkojen ohella pk- ja mikroyrittäjyys ovat keskeisiä työllistymisen ja elinvoiman kanavia.
- Työn tekemisen erilaiset muodot luovat mahdollisuuksia myös etätöiden kautta.

Koulutus, osaaminen, jatkuva oppiminen

- Vahva koulutus ja monimuotoiset mahdollisuudet osaamisen kehittämiseen varmistavat osaavan työvoiman saatavuuden.
- Koulutusmahdollisuudet houkuttavat nuoria jäämään maakuntaan ja ylläpitää maakunnan inhimillistä pääomaa ja uusiutumiskyvykkyyttä.

Ympäristö ja resurssiviisaus

- Ilmastonmuutoksen hillitseminen ja siihen sopeutuminen on tärkeää tulevaisuuden toimintakyvyn näkökulmasta.
- Maakunnan ympäristön ominaispiirteistä ja vahvuuksista huolehtiminen tukee maakunnan elinvoimaisuuden ja houkuttelevuuden ylläpitämistä sekä ekologista kestävyttä.
- Monimuotoiset ja hyvinvoivat luonto- ja kulttuuriympäristöt ovat maakunnan vetovoimaisuutta ja viihtyisyyttä lisääviä tekijöitä.

Saavutettavuus: liikenne, digi, sosiaalinen

- Satakunnan saavutettavuus on tärkeää paitsi maakunnalle, niin vientiteollisuuden takia myös koko maalle.
- Saavutettavuus tuo työvoimaa, kilpailukykyä sekä luonnon ja palvelut lähelle.

Sujuva arki ja elämä: asuminen, palvelut, hyvinvointi

- Asumisen helppous, hyvinvointi, toimivat palvelut ja etätömahdollisuudet houkuttelevat asumaan ja jäämään Satakuntaan.
- Yhteisöllisyys lisää hyvinvointia.

Kulttuuri voimavarana: satakuntalaisuus, tapahtumat, taide

- Satakuntalaisen identiteetin vahvistaminen auttaa erottautumaan naapurimaakunnista.
- Globaalissa kilpailussa omien juurien ja historian tunteminen on tärkeää.

Kuva 8. Skenaarioista riippumattomat toimenpiteet

2.2. Satakunnan tulevaisuuskuvat 2050

Satakunnan toivotut tulevaisuuskuvat 2050 pohjautuvat maakuntasuunnitelmatyössä laadittuihin skenaarioihin. Tulevaisuuskuvan mukaisesti **Satakunta on vuonna 2050 elinvoimainen, energinen ja uudistuva maakunta, hyvinvoiva ja vetovoimainen maakunta sekä vastuullinen ja osaava maakunta.**

Seuraavissa kappaleissa esitellään laaditut tulevaisuuskuvat.

Elinvoimainen, energinen ja uudistuva maakunta 2050

Toivotussa tulevaisuuskuvassa Satakunnan teollisuus on uudistunut ja kehittänyt vastuullisesti uusia innovatiivisia tuotantoprosesseja huomioiden ilmastonmuutoksen haasteet ja hiilineutraalisuuden tavoitteet. Automaation, robotiikan ja digitalisaation edistysaskelien ansiosta älykäs tuotanto on maakunnan aluetalouden ja elinvoiman vahva perusta. Kiertotalous, energia-, meri- sekä teknologiametalliklusterit ovat maakuntamme kärkialoja, joiden korkeatasoinen tutkimus ja kehitys yhdistyvät laadukkaaseen prosessiosaamiseen ja vientiin.

Maakunnan vastuullisuuden brändi tunnetaan laajasti, ja yhdistetään myös maakunnan ruoka-, vesi- ja turvallisuusosaamiseen. Satakunnan merkitys elintarvikkeiden tuottajana ja jalostajana sekä kansallisen huoltovarmuuden turvaajana on vahva. Maakunnan energiaosaaminen tuottaa sähköä koko yhteiskunnan tarpeisiin sekä ydin- että uusiutuvien energialähteiden kautta. Meriklusteri kehittyy ja kasvaa Satakunnassa. Monipuolinen elinkeinoelämä on muutosjoustava eli sillä on kyky varautua aluetalouden muutoksiin sekä myös palautua ja uudistua.

Maakunnan uudistuvat ja innovatiiviset osaamiskeskittymät ja alueen tutkimus- ja koulutusorganisaatiot toteuttavat kansallisesti ja kansainvälisesti vaikuttavaa innovaatiotoimintaa yhteistyössä elinkeinoelämän kanssa. Osaavan työvoiman saatavuudesta huolehditaan ennakoiden työelämän murros- ja muutospaineet.

Satakunta on kilpailukykyinen ja elinvoimainen sijoittumisalue yrityksille ja yrittäjähengi on vahvaa. Kehittyvä elinkeinoelämä ja vireä yrittäjyys takaavat elinvoimaisen Satakunnan. Myös nuoret ja ikäihmiset ovat aktiivisia satakuntalaisia ja muualta maakuntaan muuttaneet sulautuvat joukkoon mutkattomasti. Teollisuustyöpaikkojen ohella pieni ja keskisuuri sekä mikroyrittäjyys ovat keskeisiä työllistymisen ja elinvoiman kanavia. Älykkäät ja vähähiiliset liikenne- ja logistiikkaratkaisut mahdollistavat tavaroiden, tiedon ja henkilöiden sujuvat yhteydet. Kansainvälisyys ja kumppanuus on arkipäivää ja hyvin verkostoituneet yrityksemme menestyvät kansainvälisessä kilpailussa ja kasvumarkkinoilla.

Hyvinvoiva ja vetovoimainen maakunta 2050

Toivotussa tulevaisuuskuvassa asukkaiden hyvinvointia edistää palvelujen tuottaminen yhteistyöllä, jossa ovat mukana kansalaiset ja järjestöt sekä yksityinen ja julkinen sektori. Digitaalisuus ja virtuaalisuus ovat vahva osa ihmisten arkipäiväistä elämää sen kaikilla osa-alueilla kuten koulutuksessa, palvelujen ja kulutushyödykkeiden hankinnassa, sosiaalisessa kanssakäymisessä sekä arjen turvallisuudessa. Hyvinvointitekniologia ja terveystekniologia sekä niihin siihen liittyvät palvelut ovat korostuneet Satakunnan tärkeinä osaamisaloina.

Satakunnassa on vahvoja elinvoimaisia yhteisöjä ja houkuttelevia asuin ympäristöjä löytyy eri puolelta Satakuntaa, kaupungeista, pienemmistä keskuksista, kylistä ja haja-asutusalueilta. Monikeskuksinen, verkostomainen yhdyskuntarakenne toimii hyvien liikenneyhteyksien varassa. Maakunnassa on kattavasti koulutus- ja työllistymismahdollisuuksia ja nuoret sekä opiskelijat jäävätkin entistä useammin töihin maakuntaan opintojen jälkeen. Maakunta tunnetaan vetovoimaisesta meriympäristöstä, monimuotoisesta luonnosta ja rikkaasta kulttuuriympäristöstä.

Satakuntalaiset ovat sitoutuneita kotiseutuunsa. Kulttuuri, elämyksellisyys ja hyvinvointi ovat nousseet merkittävään rooliin ihmisten arkipäivässä. Työperäinen maahanmuutto on tuonut yhteisöihin monikulttuurisuutta ja erilaiset yhteiskunnallisen vuorovaikutuksen areenat paikallisyhteisöistä kansalliselle

tasolle vahvistavat osallisuutta ja vaikuttamisen mahdollisuuksia eri ikäisille satakuntalaisille. Yhteisöllisyys luo turvallisuuden tunnetta vahvistamalla osallistumisen mahdollisuuksia ja ehkäisemällä syrjäytymistä. Yhdistysten ja järjestöjen toimintaedellytykset ovat parantuneet, mikä näkyy muun muassa monipuolisena kulttuuritarjontana ja harrastusmahdollisuuksina eri puolilla maakuntaa.

Monimuotoiset ja hyvinvoivat luonto- ja kulttuuriympäristöt ovat maakunnan vetovoimaisuutta ja viihtyisyyttä lisääviä tekijöitä. Ilmastonmuutokseen varautuminen ja sopeutuminen sekä globaalien pandemioiden riskit ovat vaikuttaneet mm. kansainväliseen matkailuun. Lähimatkailun suosio on kasvanut ja Satakunnassa on tarjolla vastuullisesti tuotettuja vetovoimaisia matkailupalveluja ja maakunnassa järjestetään myös tasokkaita, kansainvälisellä tasolla, tunnettuja tapahtumia, joiden merkitys alueen taloudelle on tärkeä. Merellisyys ja hyvinvoiva luonnonympäristö ovat todellisia vetovoimatekijöitä. Monimuotoiset, laajat ja laadukkaat viherverkostot ovat ihmisten virkistyskäytössä ja toimivat myös ekologisina käytävinä sekä edistävät hiilensidontaa ja vesiensuojelua.

Vastuullinen ja osaava maakunta 2050

Toivotussa tulevaisuuskuvassa vastuullinen Satakunta huolehtii luonnonarvoista, asukkaiden, opiskelijoiden ja työntekijöiden hyvinvoinnista ja osallisuudesta, elinkeinoelämän ja julkisen sektorin toimintatavoista sekä huomioi hyvän elämän tulevaisuuden mahdollisuudet. Vastuullinen tuotanto ja yhteisö ovat Satakunnan kilpailuetuja niin elinkeinoelämän kuin asukkaiden näkökulmasta. Vastuullisuus ja kumppanuus ovat lähtökohtia kaikessa toiminnassa, niin julkisella kuin yksityisellä sektorilla. Satakunta koetaan turvallisena toiminta- ja asuinympäristönä. Maakunnan ympäristön ominaispiirteistä ja vahvuuksista huolehtiminen tukee maakunnan elinvoimaisuuden ja houkuttelevuuden ylläpitämistä sekä ekologista kestävyyttä.

Maakunnan älykkäiden osaamiskeskittymien ja -ekosysteemien sekä uusien innovaatioiden kehittämistä edistää maakunnan elinkeinoelämän sekä tutkimus- ja koulutusorganisaatioiden kiinteä kumppanuus myös kansainvälisesti. Satakunnan koulutusjärjestelmä vastaa maakunnan elinkeinoelämän tarpeita ja tarjoaa monimuotoiset mahdollisuudet osaamisen jatkuvaan kehittämiseen sekä elinikäiseen oppimiseen varmistuen osaavan työvoiman saatavuuden. Joustava koulutus ja valmennus varmistavat myös maahanmuuttajien sopeutumisen ja hyvinvoinnin. Koulutusmahdollisuudet ylläpitävät maakunnan inhimillistä pääomaa ja uusiutumiskyvykkyyttä.